

2. Horodetskyi, V. V., Bodnaruk, S. B., Dovhei, Zh.I., Luchko, V. S. (2018). Analitichna heometriia v teoreмах ta zadachakh: navch. posib. [Analytical geometry in theorems and problems: possible]. Chernivtsi: ChNU, 382 s. [in Ukrainian]
3. Kushnir, I. A. (1994). Metody rozv'iazannia zadach z heometrii: navch. posib [Methods of solving geometry problems]. Kyiv: Abrys, 463 s. [in Ukrainian]
4. Merzliak, A. H., Nomirovskiy, D. A., Polonskyi, V. V., Yakir, M. S. (2018). Heometriia: prof. riven: pidruch. dlia 10 kl. zakladiv zahalnoi serednoi osvity [Geometry: prof. riven: pidruch. dlia 10 kl. zakladiv zahalnoi serednoi osvity]. Kharkiv: Himnaziia, 240 s. [in Ukrainian]
5. Syniukova, O. M. (2022). Konstruktyvni aspekty evklidovoi heometrii [Constructive aspects of Euclidian geometry]. Teksty leksii. Odesa: Feniks, 147 s.
6. Fauvel, J. & Gray, J., (1987). The History of Mathematics: A Reader. Red Globe Press. 628 p. [in Ukrainian]
7. Halsted George Bruce. (2018). Elementary Synthetic Geometry. Forgotten Books. 176 p.
8. Hilbert, David. (1950). The Foundations of Geometry. Authorized translation E. J. Townsend. University of Illinois. The Open Court Publishing Company LA-SALLE. Illinois, 86 p.
9. Jacobs Harold R. (2020). Geometry: Seeing, Doing, Understanding. Vaster Dooks, 3rd addition, 780 p.
10. Kunen, K. (2009). The Foundations of Mathematics (Studies in Logic: Mathematical Logic and Foundations). College Publications. 262 p.
11. Serovaisky, S. (2022). Architecture of Mathematics. USA, Chapman & Hall. 394 p.
12. Van Der Waerden B. L. (2002). Geometry and Algebra in Ancient Civilizations. Springer. 223 p.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

ЗІНОВЄЄВА Ірина-Анастасія Ігорівна – учитель математики Одеського ліцею №13 Одеської міської ради Одеської області.

Наукові інтереси: методика навчання математики у закладах загальної середньої освіти, зокрема, методика навчання планіметрії.

СИНЮКОВА Олена Миколаївна – кандидат фізико-математичних наук, доцент, доцент кафедри вищої математики і статистики Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Наукові інтереси: ріманова геометрія та її узагальнення, методика навчання геометрії у закладах вищої освіти, методика навчання геометрії у закладах загальної середньої освіти.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

ZINOVIEIEVA Iryna-Anastasiia Igorivna – a teacher of Mathematics of the Odesa Lyceum No. 13 of the Odesa City Council of the Odesa region.

Scientific interests: methods of teaching mathematics at institutions of general secondary education, in particular, methods of teaching Plane geometry.

SINYUKOVA Olena Mukolaivna – candidate of physical and mathematical sciences, senior lecturer, senior lecturer of department of higher mathematics and statistics of the State institution «South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushinsky».

Scientific interests: riemannian geometry and its generalizations, methods of teaching geometry in higher school, methods of teaching geometry in secondary school.

Стаття надійшла до редакції 19.01.2025 р.

УДК 373.2.015.31:37.091.33-027.22:796
DOI: 10.36550/2415-7988-2025-1-217-131-136

ЗУБАЛІЙ Алла Олександрівна –

аспірант

Центральноукраїнського державного університету

імені Володимира Винниченка

ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-1071-1256>

e-mail: alla.zubalii@gmail.com

**ТВОРЧІ ЗДІБНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ
ТА ГОТОВНІСТЬ ДО ЇХ ФОРМУВАННЯ**

В статті зазначається, що розвиток творчості дітей набуває державного значення, що висвітлено в багатьох державних документах. Потреба управління творчістю та наукою в інтересах виробництва сприяла виникненню автономного напрямку в галузі психології творчості, який був пов'язаний з вивченням технічної творчості. Поняття творчості витлумачено як «діяльність, результатом якої є створення оригінальних та більш досконалих духовних та матеріальних цінностей, що мають об'єктивну або ж суб'єктивну значущість».

Автор наголошує на тому, що старший дошкільний вік це період активного розвитку творчих здібностей. Існує чотири провідні критерії розвитку цих здібностей: побіжність; оригінальність; розробленість; гнучкість мислення. Виділено основні етапи творчої діяльності дітей дошкільного віку: виникнення проблеми (поява відчуття незрозумілості); виникнення низки запитань та уточнень; виділення провідних елементів, які необхідні для вирішення проблеми; усвідомлення дитиною проблеми; формування гіпотези; пошук та знаходження дитиною рішення.

Зазначено, що дитяча творчість має певні характеристики, з-поміж яких виокремлюються: оригінальність (здатність розв'язувати проблеми нестандартно); семантична гнучкість (виражається у здатності до мовленнєвої творчості (утворення нових слів, рим), підвищеній чутливості до мовлення); образна адаптивна гнучкість (здатність виділяти функції об'єкта таким чином, щоб побачити в ньому нові можливості); стихійна гнучкість (здатність знаходити оригінальні ідеї у децю обмеженій ситуації).

Наголошено на тому, що педагогам при розробці та реалізації методики розвитку творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку треба враховувати наступні принципи: принцип наочності, принцип творчої співпраці, зацікавленість дошкільника у виконанні творчих завдань, врахування індивідуальних особливостей дошкільника, установка педагога на творче виконання завдання, принцип цілеспрямованого створення ситуації успіху та ситуації творчого мовленнєвого самовираження, принцип диференційованого підходу.

Ключові слова: творчість, діти дошкільного віку, творча діяльність, творчий потенціал, діяльність.

ZUBALII Alla Oleksandrivna –

Postgraduate student
of the Central Ukrainian State University
named after Volodymyr Vynnychenko
ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-1071-1256>
e-mail: alla.zubalii@gmail.com

CREATIVE ABILITIES OF CHILDREN OF ELDER PRESCHOOL AGE AND READINESS FOR THEIR FORMATION

The article notes that the development of children's creativity is gaining state importance, which is highlighted in many state documents. The need to manage creativity and science in the interests of production contributed to the emergence of an autonomous direction in the field of creativity psychology, which was associated with the study of technical creativity. The concept of creativity is interpreted as «activity, the result of which is the creation of original and more perfect spiritual and material values, which have objective or subjective significance.»

The author emphasizes that senior preschool age is a period of active development of creative abilities. There are four leading criteria for the development of these abilities: fluency; originality; elaboration; flexibility of thinking. The main stages of creative activity of preschool children are highlighted: the emergence of a problem (the emergence of a feeling of incomprehensibility); the emergence of a number of questions and clarifications; the selection of leading elements that are necessary for solving the problem; the child's awareness of the problem; the formation of a hypothesis; the child's search and finding of the solution.

It is noted that children's creativity has certain characteristics, among which the following are distinguished: originality (the ability to solve problems non-standardly); semantic flexibility (expressed in the ability to speech creativity (the formation of new words, rhymes), increased sensitivity to speech); imaginative adaptive flexibility (the ability to highlight the functions of an object in such a way as to see new possibilities in it); spontaneous flexibility (the ability to find original ideas in a somewhat limited situation).

It is emphasized that when developing and implementation of the methodology for development of older preschool children's creative abilities, teachers should take into account the following principles: the principle of clarity, the principle of creative cooperation, the preschooler's interest in performing creative tasks, taking into account the individual characteristics of the preschooler, the teacher's attitude to creative task performance, the principle of purposeful creation of a situation of success and a situation of creative speech expression, the principle of a differentiated approach.

Key words: *creativity, preschool children, creative activity, creative potential, activity.*

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. На сьогодні одним з пріоритетних завдань дошкільної освіти є пошук засобів та шляхів розвитку здібностей та обдарованості, створення умов задля актуалізації творчих ресурсів кожної дитини дошкільного віку. В Конституції України, Законах України «Про дошкільну освіту», «Про освіту», державних національних програмах «Освіта» (Україна ХХІ століття) зазначається, що розвиток суспільства залежить від активності, творчості та ініціативи його членів, умов які створені задля реалізації потенціалу кожної людини.

Розвиток творчості дітей набуває державного значення, що висвітлено в Базовому компоненті дошкільної освіти, де визначено напрям розвитку творчих здібностей дошкільників, їх ініціативності та самостійності, організованості в процесі ігрової діяльності, формування інтересу до пізнання довкілля та соціуму, реалізації себе в ньому.

Сучасна дошкільна освіта наголошує на неповторності та унікальності особистості дитини. Освітні програми для дітей від двох до семи років «Дитина», «Радість творчості», «Соняшник» визначають бажання, потреби та інтереси дошкільників пріоритетними. Зважаючи на це, виникає потреба в вдосконаленні методичних та теоретичних положень щодо залучення найсучасніших засобів розвитку креативності, як здібності, що відповідає інтересам дошкільників та сучасним тенденціям розвитку дошкільної освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В наукових розвідках К. Роджерса, А. Маслоу, Н. Дружиніна висвітлено теорію творчого розвитку особистості. Л. Виготський та Б. Теплов зробили опис різноманітних аспектів творчого розвитку особистості. В дослідженнях Дж. Гілфорда, Ф. Баррона, В. Торренса, В. Франкла висвітлено

розвиток різноманітних напрямків дитячої творчої діяльності. Теорія Д. Марчер є цікавою стосовно навчання та виховання дітей з позиції психології.

У працях Ф. Баррона, О. Антонової, Б. Блума, Д. Богоявленської, Дж. Гілфорда, Р. Семенової, М. Холодної, Дж. Керрола, Дж. Рензулі, Е. Торренса, Е. Фромма, О. Цибулі, О. Щєбланової описано методологічні аспекти проблеми розвитку обдарованості та здібностей різного спрямування. Питанням розвитку обдарованості та здібностей (зокрема, творчих) на етапі дошкільного дитинства присвячені праці О. Дьяченко, І. Карабаєвої, О. Киричука, Н. Каневської, О. Кульчицької, Н. Підгорної, С. Науменко.

Мета статті: дослідження проблеми творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку та готовність до їх формування.

Виклад основного матеріалу дослідження. В ХХ столітті була здійснена велика кількість психологічних досліджень з питань творчості. Питроху управління творчістю та наукою в інтересах виробництва сприяла виникненню автономного напрямку в галузі психології творчості, який був пов'язаний з вивченням технічної творчості. Це були праці Д. Росмана, американського психолога, присвячені аналізу винахідницької діяльності [7, с. 141]. Незважаючи на те, що науковці вже століттями займаються питаннями розвитку творчості, ще не існує вичерпної системи поглядів на природу творчості.

Доцільно з'ясувати сутність поняття «творчість», «дитяча творчість», «творчі здібності». Творчість у Великому тлумачному словнику сучасної української мови тлумачиться як «діяльність людини, яка спрямована на створення матеріальних та духовних цінностей; діяльність, яка пройнята елементами збагачення, розвитку, нового, вдосконалення [6, с. 1435].

Е. Удовенко вказує, що творчість – це та цінність, що надає життю сенс як здатність дивуватися, пізнавати, вміння шукати рішення в різних нестандартних ситуаціях, спрямованість на відкриття новизни та здатності повноцінного усвідомлення особистого досвіду [16, с. 100].

Дослідниця О. Твердовська зазначає, що творчість – це наукова категорія, що виражає визначальну сутність діяльності людини, яка полягає у неперпинному прогресі та збільшенні різноманітності реальності як наслідку задоволення інтересів та потреб людини [15, с. 222].

І. Біла творчість розглядає як людську діяльність вищого рівня під час перетворення та пізнання навколишнього соціального та природного світу, в результаті чого змінюються способи та форми мислення людини, оскільки вона стає творчою особистістю [2].

Поняття «творчість» у психологічному словнику тлумачиться як «діяльність, результатом якої є створення нових духовних та матеріальних цінностей». В «Енциклопедії освіти» творчість визначено як «діяльність, результатом якої є створення оригінальних та більш досконалих духовних та матеріальних цінностей, що мають об'єктивну або ж суб'єктивну значущість» [8].

Творчість, на думку науковців, пов'язана безпосередньо з розумовою діяльністю особистості, якій належить вирішальна роль. Творчість – є найважливішою формою людської практики, активізації потенціалу суб'єкта під час особистісних змін. Т. Божок визначає творчість як продуктивну форму самостійності та активності людини, результатом якої є винаходи, наукові відкриття, створення нових шедеврів, розв'язання нових завдань у праці представників різних професій [15, с. 221].

В. Бішко визначає творчі здібності як властивості індивідуального та психологічного характеру людини, які зумовлюють продуктивність її творчої діяльності, яка має за мету створення оригінального продукту [3, с. 64]. Е. Удовенко тлумачить творчі здібності – як складну властивість, що розвивається у людини через взаємодію її природних задатків та оточуючого середовища. Творчі здібності є результатом еволюції психічних процесів, таких як мислення, сприйняття, пам'ять та уява. Такі здібності дозволяють особистості створювати нові ідеї, розв'язувати досить складні завдання та виражатися у різноманітних сферах життя. Наявність творчих здібностей людини є важливою умовою її успішної діяльності [16, с. 103]. В. Черноус зазначає, що творчі здібності є стійкими рисами особистості, що можуть проявлятися у різноманітних сферах діяльності, таких як праця, навчання та інші сфери життя. Творчі здібності є важливою умовою для успішного функціонування особистості в суспільстві та її творчого розвитку [17, с. 83].

Е. Торренс в своїх наукових працях зазначає, що старший дошкільний вік це період активного розвитку творчих здібностей. На думку науковця, існує чотири провідні критерії розвитку цих здібностей: побіжність (виявляється в здатності дошкільника генерувати велику кількість ідей, які

можуть виражатися як у словесній формі так і в малюнках; оригінальність (виявляється в унікальності ідей та самобутності творчого мислення дошкільника); розробленість (здатність дитини детально розробляти вигадані нею ідеї); гнучкість мислення (здатність дошкільника висувати різні ідеї, а також переходити від одного аспекту проблеми до іншого). Період дошкільного дитинства є сприятливим для розвитку вищевказаних критеріїв, оскільки діти в цьому віці вільні та майже незалежні від стереотипів [10, с. 51].

На думку психологів, період співпадає з етапом ранньої творчості. На думку О. Запорожця та О. Дяченко дошкільний вік найбільш сприятливий для розвитку творчості, так як дитина вже готова до соціалізації, проте соціалізована ще не повністю. У дітей у віці трьох років виникає потреба діяти, слідувати прикладу дорослих та намагаються бути на рівні з ними. Для даного вікового періоду характерними є висока спостережливість, прихильність до творчості, жива фантазія, уява та чутливість до мови, що є основою для реалізації природного потенціалу дошкільника в різних видах діяльності. О. Кульчицька, здійснивши аналіз результатів досліджень дитячої творчості, зробила висновок, що дитяча творчість це процес створення суб'єктивно нового продукту, який має важливе значення для самого дошкільника [13]. Творчість дитини може виражатися у власних виробках, малюнках, конструкціях, іграх, оповіданнях, а також у пошуках нових елементів, що для дитини є новаторськими у створенні образу. Важливим також є використання набутих дитиною знань та виразних засобів у нових ситуаціях, а також у виявленні творчої ініціативи в різних видах діяльності. За твердженням І. Білої, основними етапами творчої діяльності дитини є:

- виникнення проблеми (поява відчуття незрозумілості);
- виникнення низки запитань та уточнень;
- виділення провідних елементів, які необхідні для вирішення проблеми;
- усвідомлення дитиною проблеми;
- формування гіпотези;
- пошук та знаходження дитиною рішення [2].

Як стверджує Н. Міщенко, розвитком творчої особистості можливо керувати, враховуючи різноманітні фактори, які впливають на даний процес так і творчий потенціал особистості. Важливими чинниками науковець вважає оточуюче середовище (як соціальне, предметне, так і природне), умови виховання та характер навчальної діяльності [14].

Розвиток творчих здібностей це актуальна проблема сучасної психології. Здібності розвиваються та проявляються під час діяльності, що вимагає від особистості застосування саме цих здібностей. Вищим рівнем розвитку здібностей є обдарованість, якої досягає особистість при виконанні відповідної діяльності та підтверджується суб'єктивно високими результатами. Початковим етапом у розвитку здібностей та обдарованості особистості є дошкільний вік, завданням якого є входження дитини у світ

суспільних стосунків, засвоєння досвіду суспільства та набуття свого власного. За Л. Виготським, інтеріоризація суспільного досвіду в дошкільному віці відбувається за допомогою відтворення зовнішніх зразків поведінки або діяльності, що демонструє дорослий. Наслідування є складним феноменом, який суттєво впливає на розвиток всіх складових особистості. За своєю природою наслідування дошкільників є соціальною діяльністю яка має складну багаторівневу структуру, залежить від факторів діяльності, яку виконує особистість, та особливостей взаємодії з оточуючими. В. Просецький та І. Шаповаленко в своїх наукових розвідках висвітлюють особливості розвитку наслідування в дошкільному віці [3]. Нез'ясованим залишається питання механізмів переходу наслідування у власне творчість та розвиток творчих здібностей дошкільників. Розгляд розвитку творчої діяльності дітей дошкільного віку це закономірний процес переходу наслідування у творчість що відбувається за певних умов, основними з яких є власне умови діяльності та вплив соціального оточення, в межах якого дитина прагне отримати визнання.

Уявлення про творчі здібності особистості передбачають зв'язок з культурою, як результат творчої діяльності, що сприяє особистісному розвитку та становленню особистості шляхом формування різноманітних способів творчої діяльності, які необхідні для самореалізації людини в праці, пізнанні, науковій та художній діяльності. Здібності – це такі психологічні особливості особистості, від яких залежить успішність набуття умінь, знань, навичок, але які самі до наявності цих знань, навичок та умінь не зводяться. Дошкільник, який має здібності, проте їх не розвиває під час навчання та виховання знань, умінь і навичок не накопичує. Так, здібності – це лише можливість, але це ще не дійсність. Здібності формуються в процесі діяльності, під час навчання, але не завжди у людини вони виявляються відразу.

С. Сисоєва відмічає, що термін творчі здібності широко вживається як в звичайному, так і в спеціально-науковому словниках. Психологи здійснили спробу дати класифікацію поняттям здібності, обдарованість та талант за критерієм успіху в діяльності [7]. У реалізації здібностей значну роль відіграють характерологічні особливості особистості, такі як: відповідальність, наполегливість, акуратність, упертість, працелюбність тощо. Як правило, ці якості, розглядаються за межами власне здібностей, проте не викликає сумнівів їх нерозривний зв'язок зі здібностями [7].

Дослідники проблеми творчості, розглядаючи процеси навчання та виховання, часто використовують термін творчі здібності, які широко розуміють як синтез особливостей та властивостей особистості, які характеризують їх ступінь відповідності вимогам певного виду навчально-творчої діяльності й обумовлюють рівень її результативності. Окремі здібності у діяльності виявляються не ізольовано, а у процесі взаємодії по відношенню до мети, як щось цілісне. В системі конкретної діяльності міра інтеграції

здібностей може мати індивідуальне забарвлення, так як з однією і тією ж продуктивністю окремих функцій у різних осіб результативність їх діяльності буде відрізнятися. Для кожної людини характерною є ще й показник інтеграції окремих здібностей відносно різноманітних видів діяльності [7].

О. Кульчицька [12] зазначає, що дитяча творчість має певні характеристики, з-поміж яких виокремлюються: оригінальність (здатність розв'язувати проблеми нестандартно); семантична гнучкість (виражається у здатності до мовленнєвої творчості (утворення нових слів, рим), підвищеній чутливості до мовлення); образна адаптивна гнучкість (здатність виділяти функції об'єкта таким чином, щоб побачити в ньому нові можливості); стихійна гнучкість (здатність знаходити оригінальні ідеї у дещо обмеженій ситуації) [13].

Д. Богоявленська, Л. Жук, О. Зазимко, Г. Костюк, О. Кульчицька та Н. Нестеренко вважають, що обдарованість є фундаментом розвитку творчості. Для нас є конструктивною позиція О. Кульчицької щодо визначення особливостей прояву обдарованості у період дошкільного дитинства:

– умотивованість інтересам, задоволенням та здивуванням. Тут слід враховувати, що результат – продукт діяльності дошкільника має значущість саме для неї (тобто, суб'єктивно значущий), продукт не має суспільного значення як результат діяльності дорослого;

– гетерохронність: творчі здібності дошкільника можуть проявитися в будь-якому віці (цей індивідуальний процес), але з певною закономірністю: поетичні, музичні здібності проявляються дуже рано;

– наслідування – дитина спосіб дії повторює за дорослим та репродукує його в новій ситуації, щоб досягти схожої мети;

– творче наслідування – дошкільник в запропоновані способи дій вносить елементи новизни, змінює зразки, доповнює ідеї;

– репродуктивна творчість – дитина змінює істотно запропоновану ідею, додає щось нове;

– оригінальна справжня творчість – дошкільник генерує ідеї – творчість може бути реальністю є зрозумілою у всьому, а може бути потенційною формою;

– підсвідомий рівень: дошкільник не може пояснити, чому йому подобається саме цей вид діяльності;

– прояв дисинхронії: між середовищем (освітній заклад, а інколи і батьки) та непересічною особистістю дошкільника, творчо обдарованого, якому властиві загальний високий рівень розвитку психічних процесів (гнучкість та швидкість мислення, вміння швидко оцінювати ситуацію, високий рівень синтезу) [12].

За твердженням І. Білої, передумовою дитячої творчої діяльності та обдарованості, (ми погоджуємося з цією думкою), є творчий потенціал – сукупність засобів та можливостей, що приводяться в дію, коли виникає необхідність розв'язання певних завдань, досягнення поставлених цілей. Творчий потенціал, який є в кожній особи від народження, проявляються в різних

сферах творчої діяльності дитини. Суттєвою є позиція В. Желанової щодо визначення творчого потенціалу дитини дошкільного віку як «інтегративної властивості, що характеризує міру можливостей дитини здійснювати творчу діяльність, визначає потребу, готовність та здатність до творчої самореалізації, а також забезпечує ефективну взаємодію особистості з іншими людьми та високу продуктивність діяльності» [9, с. 123].

Здійснений аналіз наукових джерел засвідчує, що структура творчого потенціалу дітей дошкільного віку – проблема, яку вчені порушували вкрай мало. Психологи ототожнюють структуру творчого потенціалу дитини із основними структурними компонентами дефініції «творчості» та «обдарованості». О. Матюшкін виділяє такі компоненти обдарованості дошкільника: домінуюча роль пізнавальної мотивації, дослідницька творча активність, можливість досягнення оригінальних рішень, прогнозування, здатність до створення еталонів.

Педагогам при розробці та реалізації методики розвитку творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку треба враховувати наступні принципи:

1. Принцип наочності. Творче мислення дошкільника розвивається на наочній основі, саме тому в різноманітних ситуаціях бажано її використовувати.

2. Принцип творчої співпраці. Педагог має знайти підхід до кожної дитини. Дошкільник має виконувати завдання без примусу та із задоволенням. Значну роль відіграє особистість вихователя та його здатність до креативності [1].

3. Зацікавленість дошкільника у виконанні творчих завдань. Увага дитини не може затримуватися довго на одному предметі, події чи явищі. Увагу дошкільника треба підтримувати будь-якими способами.

4. Врахування індивідуальних особливостей дошкільника. Педагог здійснює пошук особливих та ефективних засобів, форм, методів та прийомів активізації пізнавальної діяльності кожного дошкільника. Варіювання змісту роботи відбувається відповідно до попередньо визначеного рівня вимог ще до оволодіння навчальним матеріалом та віддзеркалюється у підборі завдань, різних за ступенем складності, змістом, формах організації діяльності (фронтальна, групова, індивідуальна), характері допомоги дітям під час навчальної діяльності [11].

5. Установка педагога на творче виконання завдання. Під час виконання завдання вихователь дає зрозуміти дошкільнику, що він буде його виконувати без підказки абсолютно самостійно [4].

6. Принцип цілеспрямованого створення ситуації успіху та ситуації творчого мовленнєвого самовираження. Правильно створена педагогом психологічна ситуація спонукає дошкільника до здійснення вибору, дії, прийняття рішення, досягнення успіху. Успіх дитини пов'язаний з почуттям радості, позитивними емоціями, задоволення від виконання діяльності. Відчувши позитивні емоції від попередньої діяльності,

дошкільник із задоволенням буде виконувати наступну діяльність [1].

7. Принцип диференційованого підходу. Диференційований підхід може здійснюватися: за рівнем вимог до засвоєння матеріалу (дошкільники виконують завдання, які відрізняються за змістом, за ступенем складності); за формою організації навчальної діяльності (фронтальна, групова, індивідуальна); за характером допомоги, що надається дошкільникам під час виконання роботи; за темпом оволодіння програмовим матеріалом [11].

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Організація педагогами навчально-виховного процесу має враховувати творчі нахили та здібності дітей. Вихователь має знати індивідуальні особливості кожного вихованця. Враховуючи такі особливості, можна виділити важливі елементи формування творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку, зокрема: створення сприятливого розвивального середовища; використання варіативних технологій навчання та виховання; контакт з однолітками; розроблення індивідуальних програм розвитку, які можуть виявляти здібності дітей; правильний добір завдань, вправ та ігор; сприяння організації роботи гуртків за уподобаннями дошкільників; забезпечення групових куточків обладнанням; впровадження елементів теорії розв'язання винахідницьких завдань для активізації творчих можливостей дітей; здійснення індивідуального підходу до кожної дитини старшого дошкільного віку, врахування інтересів сім'ї; систематичне проведення спостереження у групах, аналіз результатів діяльності дітей задля виявлення їх інтересів та нахилів.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

- Березовська Л. І. Методика навчання старших дошкільників творчого мовленнєвого самовираження в ігрових казкових ситуаціях. *Науковий вісник Південноукраїнського державного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського: зб. наук. праць*. 2004. Вип. 8–9. С. 3–5
- Біла І. М. Психологія дитячої творчості. Київ: Фенікс, 2014. 137 с.
- Бішко В.П. Розвиток творчих здібностей дітей: методи стимулювання креативності. *Częstochowa, the Republic of Poland. November 1–2, 2023*. С. 63–66.
- Богущ А. М., Гавриш Н. В. Дошкільна лінгводидактика: Теорія і методика навчання дітей рідної мови в дошкільних навчальних закладах: Підручник. 2 видання, доповнене. К. : Видавничий Дім «Слово», 2011. 704 с.
- Божок Т. Феноменологія духовно-творчого потенціалу підлітків. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*, 2015, №12, С. 220
- Бусел В. Т. Великий тлумачний словник сучасної української мови. Київ, Ірпінь: Перун, 2005. 1728 с.
- Волинець К. І., Чаляло О. Характеристика дефініційного поля феномену творчих здібностей дітей дошкільного віку. *Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації : матеріали Міжнародної науковопрактичної інтернет-конференції (м. Переяслав-Хмельницький, 28 лютого 2019 року)* : Переяслав-Хмельницький. 2019. Вип. 44. С. 141–147.
- Енциклопедія освіти / Національна академія педагогічних наук України; [гол. ред. В.Г. Кремень; заст. гол. ред. В. І. Луговий, О. М. Топузов; відп. наук. секр.

С. О. Сисоева]: 2-ге вид., допов. та перероб. Київ: Юрінком Інтер, 2021. 1144 с.

9. Желанова В. В. Готовність майбутнього вихователя до розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку: сутність і структура. *Науковий вісник ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота»*, 2016, Вип.1 (38). С.123–125.

10. Кримова Н.О., Мозгова О.Р. Особливості розвитку творчих здібностей у дітей старшого дошкільного віку. *Актуальні проблеми сучасної психологічної науки: виклики сучасності*. Житомир, 2022. С. 50–52.

11. Кузьменко В. У. Розвиток індивідуальності дитини 3–7 років: монографія. Київ: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2005. 354 С.

12. Кульчицька О. І. Психологічні особливості дітей дошкільного віку *Обдарована дитина*. 2014, № 4. С. 14–28.

13. Кульчицька О. І. Творчі здібності та особливості їх прояву в дитячому віці. *Обдарована дитина*. 2010. № 1. С. 10–14.

14. Міщенко, Н. І. Розвиток творчого потенціалу молодших школярів засобами інноваційних технологій. *Таврійський вісник освіти*. 2017. №1. С. 138–144.

15. Твердовська О. В. Синергетична детермінованість творчого мислення. *Синергетика і творчість: Матеріали Всеукраїнської конференції, 11 листопада 2011 р. Київ: Інститут обдарованої дитини ДНАПН України*, 2011. С. 222–230.

16. Удовенко Е. О. Філософсько-психологічні аспекти розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку. *Молодий вчений*. 2018. № 8.1 (60.1). С. 99–104.

17. Черноус В. Творчі здібності особистості: визначення, сутність, структура. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2017. № 5. С. 82–87.

REFERENCES

1. Berezovska, L. I. (2004). *Metodyka navchannia starshykh doshkilnykiv tvorchoho movlennievoho samovyrazhennia v ihrovyykh kazkovyykh sytuatsiiakh*. [Methodology of teaching of older preschoolers creative speech expression in game fairy-tale situations]. Scientific Bulletin of the South Ukrainian State Pedagogical University named after K. D. Ushinsky: Collection of scientific works. Issue 8–9. 3–5 s. [in Ukrainian]

2. Bila, I. M. (2014). *Psykholohiia dytiachoi tvorchosti*. [Psychology of children’s creativity] Kyiv: Feniks. 137 s. [in Ukrainian]

3. Bishko, V. P. (2023). *Rozvytok tvorchykh zdbnosteï ditei: metody stymulivannia kreatyvnosti*. [Development of children’s creative abilities: methods of stimulating creativity]. Częstochowa, the Republic of Poland. November 1–2, 63–66 s. [in Ukrainian]

4. Bohush, A. M., Havrysh, N. V. (2011). *Doshkilna lnhvodydaktyka : Teoriia i metodyka navchannia ditei ridnoi movy v doshkilnykh navchalnykh zakladakh : Pidruchnyk. 2 vydannia, dopovnene*. [Preschool linguodidactics: Theory and methods of teaching children their native language in preschool educational institutions: Textbook. 2nd edition, supplemented]. K. : Vydavnychi Dim «Slovo», 2011. 704 s. [in Ukrainian]

5. Bozhok, T. (2015). *Fenomenolohiia dukhovno-tvorchoho potentsialu pidlitkiv*. [Phenomenology of the spiritual and creative potential of adolescents]. Problems of training a modern teacher, No. 12, 220 s. [in Ukrainian]

6. Busel, V. T. (2005). *Velykyi tlmachnyi slovnyk suchasnoi ukraïnskoi movy*. [Large explanatory dictionary of the modern Ukrainian language]. Kyiv, Irpin: Perun. 1728 s. [in Ukrainian]

7. Volynets, K. I., Chaialo, O. (2019). *Kharakterystyka defynitsiinoho polia fenomenu tvorchykh zdbnosteï ditei doshkilnoho viku*. [Characteristics of the definitional field of the phenomenon of creative abilities of preschool children]. Trends and prospects for the development of science and

education in the context of globalization: materials of the International Scientific and Practical Internet Conference (Pereyaslav-Khmelnitskyi, February 28, 2019): Pereyaslav-Khmelnitskyi. 2019. Issue 44. 141–147 s. [in Ukrainian]

8. *Entsyklopediia osvity* (2021). [Encyclopedia of Education]. National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine; [ed. chief. V.G. Kremen; deputy chief. editors V.I. Lugovyi, O.M. Topuzov; deputy scientific secretary S.O. Sysoeva]; 2nd ed., supplemented and revised. Kyiv: Yurinkom Inter. 1144 s. [in Ukrainian]

9. Zhelanova, V. V. (2016). *Hotovnist maibutnoho vykhovatelja do rozvytku tvorchoho potentsialu ditei doshkilnoho viku: sutnist i struktura* [Readiness of the future pre-school teacher for the development of the creative potential of preschool children: essence and structure]. Scientific Bulletin of Uzhgorod University. Series: «Pedagogy. Social Work», 2016, Issue 1 (38). S.123–125. [in Ukrainian]

10. Krymova, N. O., Mozghova, O.R. (2022). *Osoblyvosti rozvytku tvorchykh zdbnosteï u ditei starshoho doshkilnoho viku*. [Peculiarities of the development of creative abilities of children of senior preschool age]. Current problems of modern psychological science: challenges of the present. Zhytomyr. S. 50–52. [in Ukrainian]

11. Kuzmenko, V. U. (2005). *Rozvytok indyvidualnosti dytyny 3–7 rokiv : monohrafiia*.p [Development of the individuality of a child 3–7 years old: monograph]. Kyiv: NPU im. M. P. Drahomanova. 354 S. [in Ukrainian]

12. Kulchytska, O. I. (2014). *Psykholohichni osoblyvosti ditei doshkilnoho viku* [Psychological features of preschool children]. Gifted child. 2014, No. 4. P. 14–28.

13. Kulchytska, O. I. *Tvorchi zdbnosti ta osoblyvosti yikh proiavu v dytiachomu vitsi*. [Creative abilities and features of their manifestation in childhood]. Gifted child. № 1. S. 10–14. [in Ukrainian]

14. Mishchenko, N. I. (2017). *Rozvytok tvorchoho potentsialu molodshykh shkoliariv zasobamy innovatsiinykh tekhnolohii*. [Development of the creative potential of younger schoolchildren by means of innovative technologies]. Tavriiskyi visnyk osvity. 2017. №1. S. 138–144. [in Ukrainian]

15. Tverdovska, O. V. (2011). *Synerhetychna determinovanist tvorchoho myslennia*. [Synergetic determinism of creative thinking]. Synergetics and creativity: Materials of the All-Ukrainian conference, November 11, 2011. Kyiv: Institute of Gifted Children DNAPN of Ukraine. S. 222–230. [in Ukrainian]

16. Udoenko, E. O. (2018). *Filosofsko-psykholohichni aspekty rozvytku tvorchykh zdbnosteï ditei doshkilnoho viku*. [Philosophical and psychological aspects of the development of creative abilities of preschool children]. Young scientist. No. 8.1 (60.1). S. 99–104. [in Ukrainian]

17. Chornous, V. (2017). *Tvorchi zdbnosti osobystosti: vyznachennia, sutnist, struktura*. [Creative abilities of the individual: definition, essence, structure]. Problems of training a modern teacher. No. 5. S. 82–87. [in Ukrainian]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ЗУБАЛІЙ Алла Олександрівна – аспірант Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: розвиток мовлення дітей дошкільного віку, розвиток творчості дітей дошкільного віку, конструктивна діяльність дошкільників.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

ZUBALIY Alla Oleksandrivna – PhD student of Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University.

Scientific interests: preschool children’s speech development, development of creativity of preschool children, constructive activity of preschoolers.

Стаття надійшла до редакції 12.01.2025 р.